TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Mô hình chính quyền 2 cấp: Nhìn từ thế giới

17:45 01/07/2025

Nhiều nước trên thế giới đã vận hành mô hình chính quyền địa phương 2 cấp trong nhiều thập niên, thúc đẩy tính hiệu quả, mạnh mẽ của chính quyền cấp địa phương.

Nhật Bản

Nhật Bản là một trong những quốc gia có hệ thống quản lý hành chính với 2 cấp ở địa phương, được quy định rõ trong Hiến pháp và đạo luật Tự quản địa phương.

Nhật Bản có 47 địa phương, được chia thành "to", "do", "fu", "ken", tức là đô, đạo, phủ, huyện. Đô là thủ đô Tokyo, đạo có Bắc Hải Đạo, tức là Hokkaido, có 2 phủ là phủ Kyoto và phủ Osaka, còn lại là 43 huyện. Đơn vị huyện này tương đương với cấp tỉnh của Việt Nam.

Bên dưới đô, đạo, phủ, huyện có "shi", "chuyo", "xông", tức là thị, phố, thôn. Cấp này tại Nhật Bản tương đương cấp quận, huyện của Việt Nam trước khi có chính quyền 2 cấp, còn sau khi có chính quyền 2 cấp thì tương đương với cấp xã, phường. Cả 2 cấp này đều có điểm chung là chế độ "đại diện kép", tức là có chính quyền và nghị viện địa phương. Những người đứng đầu các cơ quan này và thành viên nghị viện địa phương được lựa chọn thông qua bầu cử.

Trụ sở chính quyền thành phố Tokyo. Ảnh Reuters.

Hàn Quốc

Theo Hiến pháp năm 1987, chính quyền địa phương Hàn Quốc gồm 2 cấp là chính quyền địa phương cấp cao và các đơn vị hành chính cơ sở (bao gồm các thành phố nhỏ hơn và huyện, gọi là chính quyền địa phương cấp thấp).

Chính quyền địa phương cấp cao bao gồm 8 đạo (do - tỉnh), 6 thành phố đô thị (gwangyeoksi) nằm ngoài phạm vi quản lý của các tỉnh, một đô thị đặc biệt (teukbyeolsi - thủ đô Seoul), một thành phố tự trị đặc biệt (teukbyeol-jachisi - Sejong) và một tỉnh tự trị đặc biệt (teukbyeoljachi-do - đảo Jeju).

Số lượng chính quyền địa phương cấp thấp là 226 (75 thành phố (si), 82 huyện (gun) và 69 quận (gu).

Hàn Quốc cũng tập trung phân quyền cho các địa phương. Năm 1999, Luật Thúc đẩy chuyển giao quyền lực Trung ương đã thiết lập một khung phân quyền minh bạch hơn. Luật này đặt ra một "logic bổ trợ", bao gồm: Ưu tiên chuyển giao các nhiệm vụ đồng thời; ưu tiên chuyển giao xuống cấp thấp nhất có thể; chuyển giao toàn bộ chính sách cho chính quyền địa phương; giới hạn vai trò của chính quyền trung ương vào các chính sách toàn quốc hoặc tiêu chuẩn hóa quốc gia.

Theo luật này, các chính quyền địa phương chịu trách nhiệm về các nhiệm vụ được ủy thác (hoặc bắt buộc), được quy định bởi các luật cụ thể và các nhiệm vụ tự chủ.

Người đứng đầu chính quyền địa phương và các thành viên hội đồng địa phương được bầu trực tiếp với nhiệm kỳ 4 năm. Người đứng đầu chính quyền địa phương có thể tái đắc cử tối đa 3 nhiệm kỳ. Không có giới hạn về số nhiệm kỳ mà một thành viên hội đồng địa phương có thể phục vụ.

Hệ thống tự quản địa phương rất quan trọng như một phương tiện để hiện thực hóa mục tiêu dân chủ cơ sở thông qua sự tham gia của cư dân địa phương, theo trang web koreanculture.org.

Na Uy

Na Uy sở hữu một nền dân chủ địa phương mạnh mẽ với hệ thống chính quyền địa phương được thiết lập vững chắc. Đạo luật Alderman năm 1837 lần đầu tiên xác định quyền hạn và trách nhiệm của chính quyền địa phương, theo trang regjeringen.no.

Cho tới năm 2021, Na Uy duy trì hệ thống 2 cấp chính quyền địa phương, bao gồm 356 chính quyền đô thị và 11 chính quyền hạt. Cả cấp đô thị và hạt đều tổ chức bầu cử - nơi các đại diện dân cử chịu trách nhiệm trực tiếp trước cử tri.

Cả chính quyền đô thị và hạt đều có địa vị hành chính tương đương nhưng chịu sự giám sát từ chính quyền trung ương. Cơ quan giám sát chính của chính quyền trung ương đối với chính quyền địa phương là Thống đốc hạt.

Chính quyền hạt chịu trách nhiệm quản lý giáo dục trung học phổ thông, phát triển vùng và quy hoạch tổng thể, quản lý đường bộ và hệ thống giao thông công cộng hạt, phát triển kinh tế, văn hóa, bảo tồn di sản và quản lý môi trường ở cấp vùng.

Trong khi đó, chính quyền đô thị đảm nhiệm quản lý giáo dục tiểu học và trung học cơ sở, vận hành nhà trẻ và mẫu giáo, cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe ban đầu, chăm sóc người cao tuổi, người khuyết tật và dịch vụ xã hội. Chính quyền đô thị cũng có trách nhiệm quy hoạch địa phương, phát triển nông nghiệp, bảo vệ môi trường, quản lý đường sá và cảng biển địa phương, cung cấp nước sạch, xử lý nước thải và vệ sinh công cộng, đồng thời thúc đẩy phát triển văn hóa và doanh nghiệp.

Na Uy áp dụng mô hình chính quyền địa phương tổng quát, nghĩa là tất cả các đô thị và hạt đều thực hiện các nhiệm vụ giống nhau, bất kể quy mô hay dân số.

Dù trải qua nhiều cải cách, Na Uy vẫn duy trì hệ thống 2 cấp chính quyền địa phương với chính quyền đô thị và chính quyền hạt, bảo đảm cơ chế hoạt động

linh hoạt để đáp ứng nhu cầu phát triển và quản lý công hiệu quả.

Vương quốc Anh

Nhiều khu vực ở Anh áp dụng mô hình chính quyền địa phương 2 cấp, nhưng không phải tất cả, theo trang gov.uk.

Hội đồng hạt là cơ quan lớn hơn, chịu trách nhiệm về giáo dục, phúc lợi xã hội, dịch vụ trẻ em, đăng ký khai sinh - tử và y tế công cộng. Trong khi đó, các hội đồng quận hoặc thị trấn phụ trách các vấn đề như nhà ở, thu gom rác và xét duyệt hồ sơ quy hoạch.

Chính quyền quận và thị trấn cũng là đơn vị thu thuế hội đồng. Một phần số tiền này được giữ lại để vận hành các dịch vụ địa phương, phần còn lại được chuyển lên hội đồng hạt và các cơ quan khác như cảnh sát và cứu hỏa.

Như đã nói ở trên, không phải toàn bộ địa phương ở Anh vận hành mô hình chính quyền 2 cấp. Ở một số khu vực, chính quyền đơn nhất đảm nhiệm toàn bộ các dịch vụ trên (gọi là Unitary Authorities - một hội đồng quản lý tất cả dịch vụ công).

Tại London và một số đô thị, một số dịch vụ như phòng cháy chữa cháy, cảnh sát và giao thông công cộng do các cơ quan chung quản lý. Đơn cử, ở London, nhiệm vụ này thuộc về Chính quyền Đại London (Greater London Authority). Xứ Wales và Scotland đã loại bỏ hệ thống chính quyền địa phương 2 cấp, thay thế bằng chính quyền đơn nhất.

Theo chinhphu.vn